

ІЛ ЗАВОД
/Вражіння/.

В 10,1/2 год. ранку вся наша майстерня олімпі-
лася на невеличкому подвіррі, поза паркану якого,
не було видно нічого, крім сіро-блакитного неба
з його пекучим сонцем.

Час від часу, крізь маленьке віконце головних
воріт, визиралі людські обличчя і своєю появою
змушували сидячого сторожа вставати на ноги.
Назад і вперед різко кланав'язвіаний засов.
Через подвірря, жвавими кроками, проходили сине-
блузі робітники, які зникали за протилежними двер-
има. Наші майстерняки, розташувавшись по куточ-
ках, куди півдневе сонце не могло кидати своїх
пекучих промінів, нетерпляче чекали тієї хвили-
ни коли дозволять увійти на територію заводу.
А щоби скоротити час нетерплячки треба було
чим небудь розважитись. І от, забившись в маленький
гурток, одні веселим сміхом заливають невеличкий
простір щільно-обгороженого подвірря, другі зри-
кіркоживі "показують біомеханіку", а "кульбіт-
ники" треніруються на стойках, ходять до гори
ногами, на руках і цим звеселяють проходячих, а
найбільше постійного глядача придуверного сто-

рока; а ще де-котрі, знайшовши дуже вигідне місце в сажою, попілом та колючим, чорним вугіллям де вже не приляєш і не встанеш усередні читають книжки і переглядають місцеві часописи. Є їх такі, що розкладши на подолках кишеньковий грім та зеркальце мають невинні, без крові свої губки.

Проминуло пів години, як ми увійшли на подвір'я. У відчинених воротах, що вели на територію завода, стояло все чимало наших майстерників, які в зацікавленням розглядали все що здалеку кидалось ім у вічі. Ім хотілось хоч одним оком глянути туди, де вісім тисяч мозолястих рук, зібгавшись в один міцний кулак, вакими ударами добивають ворога Радянських республік - валізничну розруху.

Могутнє дихання валізних комінів, електровні якесь підземне гудіння величезних будівель, ріжкоманітний брязкіт валіза, вся ця музика зелентенського заводу вабила до себе якоюсь магнітною силою.

Життя подвір'я зовсім завмерло; всі стояли на краю рішаючої хвилини "побачимо завод, чи ні". Перевагою було "ні". Нів години ждемо і ніяк не можемо діждатись. Хвилина якогось пригнобленого

мовчання... Нараз є поміж стоячих у воротях - бризнуло радісно " ідуть." Маса, яка складалася з 50 чоловік, яко ті бджоли, підкурені димом. До нас прямували робітники,- видно тільки що відірвавшись від станків. Через п'єв квилини вони вже були біля нас. Після коротенької розмови - всі, наче під команду, рушили в напрямку великих, задимлених будівель.

Підувалий настрій знов засяв по наших понуріх обличчях. По дорозі один з робітників /наших проводирів/ звертає нашу увагу на те, щоби нікльки слідкувати за ходом машин і прислуховуватись до музики заводу, це може дати баґацько матеріалу для нашої театрально-творчої праці.

Не більше, як через квилини дві ми вже були у ху важкої кузні... Очі розбігаються по чорних ворах, не знаєш на чому зупинитись. Незвичайний слух просить охорони. Кожен затуляє вуха. Де-які /особливо жінки/ за кожним ударом величезного, прового молота присудають мало не до землі. Робітки-ж, побачивши таку цікаву картину, жартівливо прошують нас підійти ближче. Другі, стоячи позад них сміються. З пекельних паш вогнених звірів втягають ясно-червоні довбешки і підносять іх пі

ненаситні молоти, які кількома своїми сердитими ударами роблять з них чорні паліниці.

Стоячи біля такої гигантської сили почувавеш себе могутнім створителем і і рівночасно мизерною тваринкою, яка поїзаючи по траві тримтить від найменшого людської ноги.

Надивившись доволі всі обережно, щоби не настути на відламок гарячого валіза, проходимо далі. Для кожного молота наші провідники дають пояснення...

В цеху, де вже начисто обробляють складові частини паротягів стало нам ще більше тісновато й більш небезпечно. Лісовий шум ремінних пасів, глухий свист сотень коліс, туний брязкіт великих кусків заліза, тиснутъ нас в усіх боків. Ходимо зібрані мов ті курчата під густим дощем, але й ті почують себе загато вільнішими в такому стіні, витягають хоч шийки вгору, а тут і шії не витягнеш, бо вгорі теж губе якась машина. Кажуть нам, що це "підйомний міст", який може підносити і перевозити з місця на місце біля шести тисяч пудів. Єїгає він на чотирьох колесах по рельсах, проведених через усю довжину будівлі на площині верхів муріваних стін. Сильне враження робить цій міст при перенесенню дуже тяжких предметів.

дань, при виконанні якого на нас налаш якийсь захоплюючий жах. На наших очах підносився вгору величезний котъол - здається котъол паротягу. "Э - х" - над яким, голосами диких звірів, ревів сухоребрий міст. Піднісши його вгору з рокотом котиться до призначеного місця. І так погравились, наче коршуни маленьким зайченям, ще з більшим ревом опустив його до низу.

Цікаво все це ще тим, що такою колосальною силовою управляє лише одна рука дівчини-робітниці, яка стоїть на цьому мості біля електричного мотора і тільки, коли треба, спокійно натискає на його кермо.

Дальше ми отглядали ще метало-токарний цех. Цікавий він теж не менше других, але тільки що цікавий: немає вже тієї глибини враження, яка була в попередніх цехах. Вся ця міліметрова точність впливає лише на інтелектуальну людину. Так вражали і останні всі цехи, які ми ще проходили, за винятком машинного відділу та електричної станції. Надзвичайно гарно, приемно особливо якось вражали жваві двигуни своєю композицією ритму. Важке охання великих поршнів, мигтівних з ненаглядною бистротою, концентрували в собі величезну силу розподілену поміж машинами цілого заводу...

Нарешті гудок. Сигнальні свистки. Поступово озатихає великий шум. Заводська доріжка, вкрившись темно-синьою масою робітників, набрала вигляду хмілюючої річки, яка виливалася через прірву широких воріт. Вниз по річці плив перевантажений сильним враженням човен молодого "Березіля".

Завод вже позаду. Відпочиває після важкої праці. Спокійна тишина навколо, тільки в нашій уяві безперестанку гризають важкі молоти, шумлять ремінні ласи; невпинним ритмом б'ється життя жвавих двигунів завода.

Цю дорогу памятку, яку зробили нам робітники Харківського Нароцяго-будівельного заводу, кожен з нас буде берігти в своїй згадці, як образ могутньої сили, створеної великим розумом та мовлями всесвітнього велетня ПРОЛЕТАРІАТУ.

С. Шагайда.